

نقش واسطه‌ای تعارض والد-فرزند در ارتباط تمایز یافتگی خود با اضطراب اجتماعی

کارشناسی ارشد گروه روانشناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 استادیار گروه روانشناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 M_azadi@azad.ac.ir

محبوبه بخشایی^{1b}
 مهران آزادی^{2b*}

پذیرش: ۹۹/۰۷/۲۶

دریافت: ۹۹/۰۵/۲۶

فصلنامه علمی
 خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۷۱۷-۲۴۳۰
<http://Aftj.ir>
 دوره ۱ | شماره ۲ | صص ۸۶-۱۰۴
 تابستان ۱۳۹۹

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی نقش واسطه‌ای تعارض والد-فرزند در ارتباط تمایز یافتگی خود با اضطراب اجتماعی بود. **روش:** این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دبیرستانی منطقه ۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ بودند. روش نمونه‌برداری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی بود ابتدا از بین مدارس مقطع متوسطه دختران منطقه ۲ تهران، سه دبیرستان انتخاب شدند، سپس از هر دبیرستان با توجه به مقاطع تحصیلی دو کلاس انتخاب شدند؛ نمونه‌ای به حجم ۲۸۷ دانش‌آموز به صورت نمونه‌برداری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های تمایز یافتگی اسکورون (۱۹۹۸)، تاکتیک‌های تعارض اشترواس (۱۹۹۰) و اضطراب اجتماعی لایبویتز (۱۹۹۹) پاسخ دادند. **یافته‌ها:** نتایج ضریب همبستگی نشان داد که بین نمره کل تمایز یافتگی با اضطراب اجتماعی ($r = -.0201$) و همچنین بین زیرمقیاس‌های جایگاه من ($r = -.0256$)، گریز عاطفی ($r = -.0203$) و هم آمیختگی با دیگران ($r = -.0180$) در سطح 0.01 و زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی ($r = -.0156$) با اضطراب اجتماعی در سطح 0.05 همبستگی معناداری برقرار است. همچنین بین تعارض والد-فرزند با اضطراب اجتماعی ($r = 0.188$) و بین زیرمقیاس پرخاشگری کلامی ($r = 0.186$) و زیرمقیاس پرخاشگری فیزیکی ($r = 0.179$) با اضطراب اجتماعی نیز همبستگی برقرار است. همچنین نتایج مدل ضرایب مسیر نشان داد که بین تمایز یافتگی با اضطراب اجتماعی و همچنین بین تعارض والد-فرزند با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم معناداری به دست آمد ($p = 0.01$)؛ ولی بین تمایز یافتگی با تعارض والد-فرزند اثر مستقیم معناداری دیده نشد ($p > 0.05$). **نتیجه گیری:** نتایج نشان داد که پیامد تمایز یافتگی مادران، کاهش تعارض بین والدین و فرزندان، کاهش اضطراب در کودکان و نوجوانان است چون افراد تمایز یافته بین فرایندهای احساسی و عقلانی تفکیک قائل می‌شوند و تحت تأثیر افکار و رفتار دیگران قرار نمی‌گیرند.

کلیدواژه‌ها: تعارض والد-فرزند، تمایز یافتگی، اضطراب اجتماعی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(بخشایی و آزادی، ۱۳۹۹)

در فهرست منابع:

بخشایی، محبوبه، و آزادی، مهران. (۱۳۹۹). نقش واسطه‌ای تعارض والد-فرزند در ارتباط تمایز یافتگی خود با اضطراب اجتماعی. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۱(۲): ۸۶-۱۰۴.

مقدمه

اختلال اضطراب اجتماعی^۱ به‌عنوان ترس شدید از ارزیابی‌های منفی^۲ که منجر به ناراحتی افراطی و خودآگاهی بیش از حد در موقعیت‌های اجتماعی روزمره می‌شود، تعریف شده است (انجمن روان‌پزشکی آمریکا^۳، ۲۰۱۳). افراد دچار اختلال اضطراب اجتماعی، به‌طور مکرر در محیط کار، مدرسه و دوستی‌ها و روابط صمیمانه، اختلال قابل توجهی را گزارش می‌کنند (دریمانا، گاردنر، ویکس و هایمبرگا، ۲۰۱۶). اختلال اضطراب اجتماعی با حرمت خود پایین، ترس از ارزیابی و کیفیت زندگی ضعیف ارتباط دارد (کینگ بوری و کاپلان، ۲۰۱۵). الگوهای شناختی اختلال اضطراب اجتماعی نیز در سبب‌شناسی و درمان آن، بر نقش باورهای ناسازگارانه خصوصاً باورهای ناسازگارانه مربوط به احتمال و ارزش عملکرد ضعیف در موقعیت‌های اجتماعی تأکید دارد (استارینگ، ون دن برگ، کس، اسکورل، انگل‌هارد و کورلبوم، ۲۰۱۶). برای مثال، افراد دچار اختلال اضطراب اجتماعی اغلب بر این باورند که فاقد مهارت‌های اجتماعی لازم برای تعامل نرمال با دیگران هستند (دریمانا و همکاران، ۲۰۱۶) و رفتار نامناسب، پیامدهای فجیعی به دنبال دارد آنها برای عملکرد اجتماعی خود، معیارهای بسیار افراطی در نظر می‌گیرند و معتقدند که خودارزشی آنها مشروط به ارزیابی مثبت دیگران است (شانون، ۲۰۱۲). در مورد علل و عوامل اثرگذار بر اختلال اضطراب اجتماعی، برخی از صاحب‌نظران معتقدند که خانواده و سازوکارهای آن یکی از عوامل اجتماعی مهمی است که باید مورد مطالعه قرار گیرد؛ روان‌شناسان نیز معتقدند والدین نقش مهمی در شکل‌دهی سلامت هیجانی فرزندان‌شان از طریق تمایز یافتگی خود^۴ بالا، خصوصاً در دوران کودکی اولیه دارند (شیارمن و دوملاو، ۲۰۰۸).

یکی از مفاهیمی که در نوجوانی اهمیت خاصی دارد، تمایز یافتگی خود است که اولین بار توسط موری بوون^۵، ۱۹۸۱؛ یکی از خلاق‌ترین متفکران حوزه خانواده‌درمانی، ارائه شده است. مفهوم تمایز یافتگی خود فرایندی است که اگر آن را به‌صورت پیوستاری تصور کنیم در یک‌سر آن خودمختاری^۶ و در سر دیگر آن امتزاج است؛ خودمختاری نشان‌دهنده توانایی تفکر واضح و روشن در خلال یک موقعیت است و همجوشی بدین معناست که این افراد به لحاظ عاطفی به خانواده‌هایشان وابسته هستند حتی اگر دور از آنها زندگی کنند؛ از این رو، تمایز یافتگی خود بیانگر میزان توانایی فرد برای تمایز بین فرآیند عقلی و فرایند احساسی است یا توانایی فرد برای این که به‌صورت خودکار از احساسات خود پیروی نکند؛ این نظریه راجع به نیروهای

- 1 . social anxiety disorder
- 2 . negative evaluations
- 3 . American Psychological Association (APA)
- 4 . differentiation of self
- 5 . Bowen, M
- 6 . autonomy

است که در درون خانواده جای دارند و در پی وحدت و با هم بودن؛ و یا در پی فردیت هستند (کاپوتزی و اشتاوفر، ۱۳۹۵).

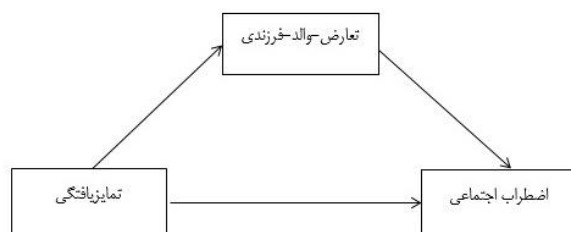
یکی از عوامل خانوادگی که روان‌شناسان در شکل‌گیری مشکلات رفتاری نوجوانان به آن اهمیت می‌دهند، تعارض رابطه والدین با نوجوانان است (قمری و قمری گندوانی، ۱۳۹۳). تعارض والد-فرزندی^۱ عبارت است از عدم توافق و مخالفت دو فرد با یکدیگر، ناسازگاری نظرات و اهداف و رفتاری که در جهت مخالف دیگری صورت گیرد و همین‌طور ستیزه‌ای بین افراد در اثر منافع ناهمسو و اختلاف اهداف و ادراکات مختلف است (حسین پناهی و گودرزی، ۱۳۹۷). نوجوانان عمدتاً تعارض با والدینشان را زمانی تجربه می‌کنند که نیازها، غرایز و امیال آن‌ها برآورده نمی‌شود (کرآپ، دیسیورک و بیدوگلو، ۲۰۰۹). همچنین ارزش‌ها، انتظارات، حقوق منحصربه‌فرد و تجارب متفاوت هر فرد باعث ایجاد تعارض والد-فرزندی می‌شود (علی، ۲۰۱۰)؛ اما بیشتر تعارض‌هایی که در خانواده بین نوجوانان و والدین به وجود می‌آید ناشی از مهارت‌های ناکافی در امر مذاکره و گفتگو بین اعضای خانواده، عدم توافق بر قواعد و مسئولیت‌ها، ارزش‌ها و مهارت‌های ضعیف در حل مسئله، مهارت‌های ارتباط ضعیف، دریافت‌های شناختی تحریف شده، ضعف در توانایی درک دیدگاه دیگران، عدم مهارت کافی در کنترل خشم، ضعف مهارت‌های تصمیم‌گیری و جرات‌ورزی است (زارب، ۲۰۱۴). افزون بر آن، تعارض والد-فرزندی در خانواده می‌تواند مخرب و یا سازنده باشد؛ تعارض والدین با فرزندانشان زمانی مخرب است که منجر به اضطراب در والدین و فرزندان، خشونت و آشفتگی اجتماعی، حرمت خود پایین فرزندان، اضطراب اجتماعی و کاهش سازگاری فرزندان در مدرسه می‌شود (علی، ۲۰۱۰). افزون بر این، تعارض والد-فرزندی می‌تواند جنبه مثبت نیز داشته باشد در جایی که به افراد خانواده کمک می‌کند خودشان را بشناسند و آگاهی‌شان را در زمینه ویژگی‌های متفاوت دیگران بالا ببرند و مشکلات ارتباطی در روابط را بشناسند و انرژی و انگیزه خود را در جهت حل آن‌ها تقویت کنند (کرآپ و همکاران، ۲۰۰۹).

اضطراب و تمایز‌یافتگی در حوزه‌های روان‌شناسی تحولی، روان‌شناسی خانواده و بهداشت روانی جایگاه ویژه‌ای یافته است به طوری که هر روز بر شمار پژوهش‌های این سازه‌ها افزوده می‌شود؛ به طوری که پژوهش نلسون (۲۰۰۲) نشان داد تمایز‌یافتگی خود با اضطراب کمتر، ارتباط دارد. یافته‌های بارتل هاردینگ و گرنگوری (۲۰۰۳) نیز نشان می‌دهد که کاهش میزان تمایز‌یافتگی با نوعی احساس فشار روانی اضطراب یا افسردگی همراه است که ناخرسندی درباره زندگی را به دنبال این احساس گزارش کرده‌اند. از آنجا که هر دو متغیر با اضطراب رابطه تنگاتنگ دارد، می‌توان ادعا کرد چنانچه فردی بتواند در موقعیت تنش‌زا اضطراب خود را مدیریت کند، به احتمال قوی تمایز‌یافتگی خوبی نیز خواهد داشت. همچنین به نظر هاینلن، جانکوسکی، پایین

1 . parent-child conflict

و ساندراگ (۲۰۱۶) میزان جداسازی نوجوانان از خانواده به‌ویژه مادرانشان با اضطراب حالت یا پنهان همبستگی منفی داشت. به اعتقاد آن‌ها تمایز‌یافتگی، ساختار اساسی سلامت برای نوجوانان است و نوجوانان کمتر تمایز‌یافته در خطر سطوح بالایی از اضطراب هستند. حال با توجه به اینکه بعضی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که افراد تمایز‌یافته بیشتر از دیگران به اختلال‌های اضطرابی و تعارضات والد-فرزندی دچار می‌شوند و اهمیت مفهوم خود متمایز‌سازی در نوجوانان بیشتر روشن می‌شود؛ در این پژوهش، علاوه بر تعارض والد-فرزندی به عنوان واسطه، ارتباط تمایز‌یافتگی با اضطراب اجتماعی در نوجوانان نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند. بر این اساس پرسش پژوهش حاضر این است:

۱. آیا تعارض والد-فرزندی می‌تواند به عنوان واسطه بین تمایز‌یافتگی خود و اضطراب اجتماعی در دختران نوجوان شهر تهران داشته باشد؟

نمودار ۱. مدل مفهومی پیشنهادی

روش

طرح این پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان دختر دبیرستانی منطقه ۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ تشکیل دادند. در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌برداری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی ابتدا از بین مدارس مقطع متوسطه ۲ دختران منطقه ۲ تهران، ۳ دبیرستان انتخاب شدند، سپس از هر دبیرستان با توجه به مقاطع تحصیلی دو کلاس انتخاب (یعنی برای هر مقطع تحصیلی اول، دوم و سوم دبیرستان دو کلاس از هر مدرسه و در مجموع ۶ کلاس از هر مدرسه انتخاب شدند) و با حفظ اصل محرمانه بودن و رضایت جهت شرکت در پژوهش طبق توصیه کلین^۱ (۲۰۱۱) مجموع گویه‌های هر ۳ ابزار پژوهش حاضر که ۸۵ گویه شد در عدد ۲,۵ ضرب شد که حجم نمونه ۲۱۰ دانش‌آموز شد که به‌صورت نمونه‌برداری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش جهت بررسی شاخص‌های آماری آزمودنی‌ها از آمار توصیفی و سپس به‌منظور بررسی فرضیه‌های پژوهشی از آزمون‌های ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر استفاده شده است.

1 . Kline

ابزار پژوهش

۱. **سیاهه تمایز یافتگی خود**^۱. سیاهه تمایز یافتگی خود دارای ۴۵ ماده بوده و توسط اسکورون در سال ۱۹۹۸ ساخته شده است که شامل ۴ زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم‌آمیختگی با دیگران است. این سیاهه با مقیاس لیکرت در یک طیف ۶ گزینه‌ای از یک=اصلا در مورد من صحیح نیست تا شش=کاملا در مورد من صحیح است درجه بندی شده است. حداکثر نمره ۲۷۶ است. نمره کمتر در این سیاهه نشان دهنده سطوح پایین‌تر تمایز یافتگی است. در پژوهش اسکورون و اسمیت (۲۰۰۳) اعتبار کل آزمون با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و اعتبار مؤلفه‌های واکنش‌پذیری هیجانی، جایگاه من، گریز هیجانی هم‌آمیختگی هیجانی با دیگران، به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۶، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ برآورد شد. روایی سیاهه و زیرمقیاس‌های آن در پژوهش نجفلویی به ترتیب برای کل سیاهه ۰/۷۲، واکنش هیجانی ۰/۸۱، جدایی هیجانی ۰/۷۶، آمیختگی با دیگران ۰/۷۹ و موقعیت من ۰/۶۹ گزارش شده است (نجفلویی، ۱۳۸۵). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل سیاهه ۰/۸۴ و برای واکنش هیجانی ۰/۸۸، برای جدایی هیجانی ۰/۸۱، برای آمیختگی با دیگران ۰/۸۰ و برای موقعیت من ۰/۸۳ به دست آمد.

۲. **مقیاس تاکتیک‌های تعارض**^۲. مقیاس تاکتیک‌های تعارض دارای ۱۵ ماده است که برای سنجیدن سه تاکتیک حل تعارض استدلال، پرخاشگری کلامی و خشونت بین اعضای خانواده تدوین شده است. نمرات زیرمقیاس «استدلال» در هر یک از مقیاس‌های «تاکتیک‌های تعارض» از پرسش‌های A تا E به دست می‌آید. نمرات «پرخاشگری کلامی» با جمع پرسش‌های J تا F و «پرخاشگری فیزیکی» با جمع پرسش‌های K تا O به دست می‌آید. دامنه نمرات حداکثر و حداقل برای زیر مجموعه‌ها ۵ تا ۲۵ و برای کل ۱۵ تا ۷۵ تا نمرات است، که نمرات بالاتر به معنی استفاده بیشتر از یک تاکتیک به‌خصوص است (ثنایی، ۱۳۸۷). در پژوهش اشتراوس و همکاران (۱۹۹۸) ضریب آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس استدلال از ۰/۴۲ تا ۰/۷۶ به دست آمد؛ همچنین برای زیر مقیاس پرخاشگری کلامی ضریب آلفای کرونباخ دامنه‌ای بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۸ و برای زیرمقیاس پرخاشگری فیزیکی ضریب آلفای کرونباخ دامنه‌ای بین ۰/۴۲ تا ۰/۹۶ به دست آمد. روایی محتوایی این مقیاس در پژوهش زابلی (۱۳۸۳) نقل از ثنائی، (۱۳۸۷) نیز تأیید شده است. در پژوهش اسدی، جاویدی و قاسمی (۱۳۹۴) اعتبار این آزمون از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۶ و از روش بازآزمایی ۰/۸۳ به دست آمد. ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش برای نمره کل ۰/۸۸ به دست آمد.

1 . Differentiation of Self Inventory (DSI)

2 . Conflict Tactics Scales (CT)

۳. **مقیاس اضطراب اجتماعی لایبویتز**^۱: مقیاس اضطراب اجتماعی لایبویتز در سال ۱۹۸۷ (نقل از هیمبرگ، هارنر، جاستر، سافرن و همکاران، ۱۹۹۹) طراحی شده و ۲۴ موقعیت را شامل می‌شود که ۱۱ مورد آن مربوط به تعاملات اجتماعی است و ۱۳ مورد آن با اضطراب از عملکرد در مقابل دیگران مربوط می‌شود. این مقیاس دارای ۲۳ موقعیت بوده و نمره‌گذاری آن بر اساس طیف لیکرت ۴ درجه‌ای است. به این ترتیب که در موقعیت اضطراب به گزینه اصلاً=۱، کمی=۲، تا حدی=۳ و شدیداً=۴ و در موقعیت اجتناب به گزینه‌های هرگز=۱، گاهی=۲، اغلب=۳ و همیشه=۴ تعلق می‌گیرد (حسینی، فیاضی و گودرزی، ۱۳۹۵). اعتبار این مقیاس از طریق همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) توسط سازندگان ۰/۹۰ - ۰/۹۷ و اعتبار باز آزمایی آن ۰/۹۴ - ۰/۸۹ گزارش شده است (ماسیا - وارنر، کلاین، لایبویتز، استورچ، پینکوس و هیمبرگ، ۲۰۰۳ نقل از اناری، ۱۳۸۶). همچنین نمره برش در نمونه سازندگان، نمره ۲۹ است اما در نمونه ایرانی نمره به ۴۰ تغییر یافته است. اعتبار مقیاس اضطراب اجتماعی در نمونه ایرانی از طریق همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) ۰/۹۳ و اعتبار باز آزمایی آن ۰/۸۷ به دست آورد (اناری، ۱۳۸۶). به منظور تعیین روایی سازه از نوع افتراقی، پژوهشگر پس از مراجعه به چند مرکز مشاوره و کلینیک روان‌شناختی، ۱۵ نفر از کودکان و نوجوانانی که تشخیص یکی از اختلال‌های طبقه اضطرابی را دریافت کرده بودند؛ انتخاب بر روی آن‌ها اجرا کرد. سپس به منظور مقایسه نتایج، مقیاس بر روی ۱۵ کودک و نوجوانی که فاقد تشخیص اضطراب اجتماعی بودند اجرا کرد. نتایج به دست آمده نشان داد که مقیاس اضطراب اجتماعی لایبویتز برای کودکان و نوجوانان، می‌تواند بین گروه بالینی و غیر بالینی تمایز ایجاد کند (اناری، ۱۳۸۶). ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۹۱ به دست آمد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت کنندگان ۱۶/۱۲ (۲/۱۳) سال است؛ ۳۳ درصد شرکت کنندگان در مقطع تحصیلی نهم دبیرستان، ۳۳ درصد مقطع دهم دبیرستان و ۳۴ درصد نیز در مقطع یازدهم دبیرستان بودند. ۱۲ درصد مادران این دانش آموزان دارای تحصیلات دیپلم، ۳۷ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم، ۳۵ درصد دارای تحصیلات لیسانس و ۱۶ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس بودند. ۳۹ درصد شرکت کنندگان در وضعیت اقتصادی ضعیف، ۴۳ درصد دارای وضعیت اقتصادی متوسط و ۱۸ درصد دارای وضعیت اقتصادی خوب قرار دارند.

1 . Liebowitz Social Anxiety Scale for Children and Adolescents (LSAS-CA)

جدول ۱. یافته‌های توصیفی تمایز یافتگی و ابعاد آن

مقیاس	شاخص آماری	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی	ضریب تحمل	تورم واریانس	دوربین واتسون
تمایز یافتگی	۱۰/۴۶۱	۱۸/۳۴	۰/۱۸	۰/۶۸	۰/۴۸	۱/۹۸	۱/۹۰	
واکنش‌پذیری عاطفی	۲۸/۴۶	۴/۸۱	-۰/۲۳	۰/۷۴	۰/۵۱	۱/۸۷		
جایگاه من	۲۷/۷۳	۶/۸۳	-۰/۳۶	-۰/۹۶	۰/۴۷	۱/۶۸	۱/۷۷	
گریز عاطفی	۲۷/۰۱	۵/۷۸	۰/۴۵	۱/۳۳	۰/۳۸	۱/۷۹		
هم آمیختگی با دیگران	۲۱/۸۰	۵/۵۵	۱/۰۱	-۰/۴۶	۰/۴۰	۱/۵۹		
تعارض والد-فرزندی	۳۴/۱۰	۱۱/۹۳	۰/۵۶	-۰/۵۰	۰/۴۶	۱/۸۷	۱/۸۸	
استدلال	۱۰/۵۷	۳/۸۶	-۰/۳۷	۰/۴۴	۰/۵۱	۱/۹۲		
پرخاشگری کلامی	۱۰/۹۹	۴/۴۱	۰/۴۸	-۰/۵۹	۰/۵۵	۱/۹۰	۱/۸۲	
پرخاشگری فیزیکی	۱۰/۵۵	۳/۷۱	۰/۵۶	۱/۰۳	۰/۴۹	۱/۸۸		
اضطراب اجتماعی	۷۲/۲۱	۱۶/۰۵	-۰/۳۷	۰/۷۸	-	-	-	
اضطراب تعاملات اجتماعی	۳۶/۵۲	۵/۹۵	۱/۰۸	-۰/۶۸	-	-	-	
اضطراب از عملکرد	۳۹/۷۱	۷/۹۲	-۰/۰۹	۰/۹۰	-	-	-	

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین و انحراف استاندارد نمره کل تمایز یافتگی ۱۰/۴۶۱ است و از بین زیرمقیاس‌های تمایز یافتگی کمترین میانگین مربوط به زیرمقیاس هم آمیختگی با دیگران با میانگین و انحراف استاندارد ۲۱/۸۰ (۵/۵۵) و بیشترین میانگین مربوط به زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی با میانگین و انحراف استاندارد ۲۸/۴۶ (۴/۸۱) است. همچنین میانگین و انحراف استاندارد نمره کل تعارض والد-فرزندی ۳۴/۱۰ (۱۱/۹۳) است و از بین زیرمقیاس‌های آن کمترین میانگین مربوط به زیرمقیاس پرخاشگری فیزیکی با میانگین و انحراف استاندارد ۱۰/۵۵ (۳/۷۱) و بیشترین میانگین مربوط به زیرمقیاس پرخاشگری کلامی با میانگین و انحراف استاندارد ۱۰/۹۹ (۴/۴۱) است و میانگین و انحراف نمره کل اضطراب اجتماعی ۷۲/۲۱ (۱۶/۰۵) است و از بین ابعاد آن کمترین میانگین مربوط به بعد اضطراب تعاملات اجتماعی با میانگین و انحراف استاندارد ۳۶/۵۲ (۵/۹۵) و بیشترین میانگین مربوط به بعد اضطراب از عملکرد با میانگین و انحراف استاندارد ۳۹/۷۱ (۷/۹۲) است. همچنین جدول فوق نشان می‌دهد که چولگی و کشیدگی بین ± 2 قرار دارند؛ بنابراین توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش طبیعی است. مقدار دوربین واتسون در فاصله مجاز ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد؛ بنابراین مفروضه عدم وجود همبستگی بین خطاها تأیید می‌شود و می‌توان از رگرسیون استفاده کرد. مقادیر ضریب تحمل و تورم واریانس نیز نشان داد از نبود همپوشی بین متغیرهای پیش بین دارد.

جدول ۲ ضریب همبستگی ابعاد تمایز یافتگی و تعارض والد-فرزندی با اضطراب اجتماعی

اضطراب اجتماعی		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۳	۰/۲۰۱**	تمایز یافتگی
۰/۰۲	۰/۱۵۶*	واکنش‌پذیری عاطفی
۰/۰۰۱	۰/۲۵۶**	جایگاه من
۰/۰۰۳	۰/۲۰۳**	گریز عاطفی
۰/۰۰۹	۰/۱۸۰**	هم آمیختگی با دیگران
۰/۰۰۲	۰/۱۸۸**	تعارض والد-فرزندی
۰/۱۵	۰/۰۹	استدلال
۰/۰۰۷	۰/۱۸۶**	پرخاشگری کلامی
۰/۰۰۹	۰/۱۷۹**	پرخاشگری فیزیکی

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین نمره کل تمایز یافتگی با اضطراب اجتماعی همبستگی معناداری در سطح ۰/۰۱ برقرار است و همچنین بین زیرمقیاس‌های جایگاه من، گریز عاطفی و هم آمیختگی با دیگران در سطح ۰/۰۱ و زیرمقیاس واکنش‌پذیری عاطفی با اضطراب اجتماعی در سطح ۰/۰۵ همبستگی معناداری برقرار است. همچنین نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که بین تعارض والد-فرزندی با اضطراب اجتماعی همبستگی معناداری در سطح ۰/۰۱ برقرار است و همچنین بین زیرمقیاس پرخاشگری کلامی و زیرمقیاس پرخاشگری فیزیکی با اضطراب اجتماعی نیز همبستگی معناداری در سطح ۰/۰۱ برقرار است.

جدول ۳ مقدار و معناداری ضرایب مسیر مدل اولیه مسیر پیشنهادی

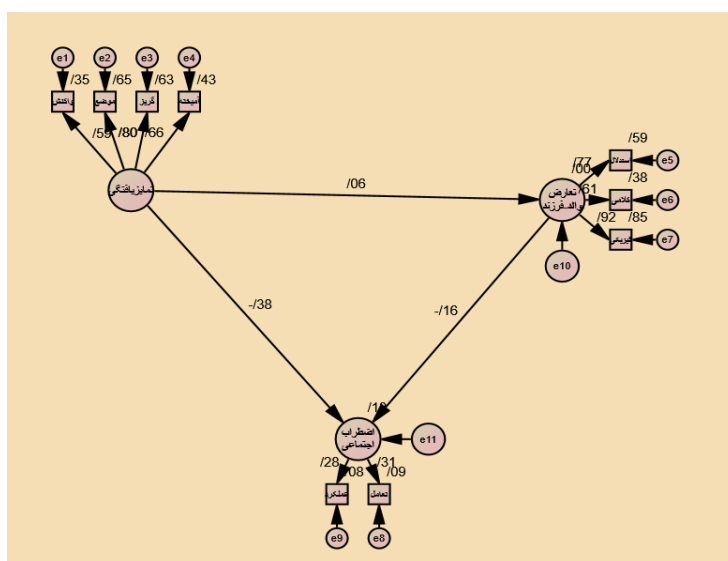
مسیرهای موجود در الگو	اثرات	اثرات غیراستاندارد	خطای استاندارد	مقدار T	معناداری مسیر
از روی	بر				
تمایز یافتگی	تعارض والد-فرزند	۰/۰۶	-	۰/۰۵	۰/۴۹
تمایز یافتگی	اضطراب اجتماعی	۰/۳۸	۰/۱۷	۰/۵۴	۰/۰۲
تعارض والد-فرزند	اضطراب اجتماعی	۰/۱۶	-	۰/۱۶	۰/۰۴

نتایج مدل ضرایب مسیر نشان داد که بین تمایز یافتگی با اضطراب اجتماعی و همچنین بین تعارض والد-فرزند با اضطراب اجتماعی رابطه مستقیم معناداری به دست آمد ولی بین تمایز یافتگی با تعارض والد-فرزندی اثر مستقیم معناداری دیده نشد.

جدول ۴ نتایج آزمون بوت استرپ ماکرو و پریچر و هیز برای تمامی مسیرهای واسطه‌ای

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	داده‌ها	بوت استرپ	سوگیری خطای	فاصله اطمینان ۹۵٪
تمایز یافتگی والد-فرزند اجتماعی	تعارض	اضطراب	۰/۱۴۸	۰/۱۵۱	۰/۰۰۰۳	۰/۰۴۴
					معیار	حد پایین حد بالا
						۰/۰۸۱

در جدول فوق برای معناداری روابط واسطه‌ای از بوت استرپ استفاده شد. جدول ۴ نتایج به دست آمده از بوت استرپ در برنامه ماکرو پریچر و هیز را برای تمامی مسیرهای غیر مستقیم (واسطه‌ای) نشان می‌دهد. مندرجات جدول فوق حاکی از معناداری مسیرهای واسطه‌ای است. سطح اطمینان برای فاصله اطمینان ۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استرپ ۵۰۰۰ است. با توجه به این که صفر بیرون از فاصله اطمینان (حدبالا و حدپایین) قرار می‌گیرد، این روابط میانجی گر معنادار است؛ به این ترتیب فرضیه‌های مربوط به مسیرهای غیر مستقیم (واسطه‌ای) تایید شدند.

نمودار ۲ مدل برازش شده از ضرایب استاندارد

جدول ۵ شاخص‌های برازش مدل

RMSEA	GFI	CFI	X ² /df	X ²
۰/۰۱	۰/۹۷	۰/۹۸	۱/۸۵	۲۰/۵۱

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر ۰/۹۷، شاخص نیکویی برازش تعدیل‌یافته (CFI) برابر ۰/۹۸ به دست آمده است. اندازه‌ی شاخص‌های حاصل از بررسی برازش مدل ساختاری حاکی از برازش مدل خوب است. تقریب ریشه میانگین مجذور خطا (RMSEA) برابر با ۰/۰۱ به دست آمده و کمتر از میزان ۰/۰۸ است و این شاخص نیز بیانگر برازش خوب مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی نقش واسطه‌ای تعارض والد-فرزند در ارتباط تمایز یافتگی خود با اضطراب اجتماعی در نوجوانان پرداخت. نتایج یافته‌های این پژوهش نشان دادند که تعارض والد-فرزندی به‌عنوان نقش واسطه‌ای بین تمایز یافتگی و اضطراب اجتماعی اثر غیرمستقیم دارد. همچنین نمره کل تمایز یافتگی با اضطراب اجتماعی و زیرمقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی، جایگاه من، گریز عاطفی و هم‌آمیختگی با دیگران با اضطراب اجتماعی همبستگی معناداری دارد. در تحلیل مسیر نتایج نشان داد که تمایز یافتگی بر اضطراب اجتماعی اثر مستقیم دارد و تعارض والد-فرزندی بر اضطراب اجتماعی اثر مستقیم دارد. همچنین از بین زیرمقیاس‌های تعارض والد-فرزندی دو زیرمقیاس پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی رابطه معناداری با اضطراب اجتماعی داشتند. در پژوهش‌های بیرامی و محبی (۱۳۹۵)، محمدی برمی و کشاورز افشار (۱۳۹۵) بین تمایز یافتگی و اضطراب رابطه معناداری به دست آمده است. همچنین پلگ و زوئی (۲۰۱۴)، پینئو (۲۰۱۲)، گابل‌من (۲۰۱۲)، هوپر و دیپوی (۲۰۱۰)، فریمن و آلموند (۲۰۰۹) بین تمایز یافتگی و اضطراب در نوجوانان رابطه مستقیم معناداری به دست آمده است که با یافته‌های این فرضیه همسو است.

در پژوهش اصل دهقان و همکاران (۱۳۹۷)، محسنی (۱۳۹۲) بین تمایز یافتگی و تعارض والد-فرزندی ارتباط معناداری دیده شده است؛ همچنین در پژوهش داوانس و همکاران (۲۰۱۷)، هودسون (۲۰۱۳)، زیمر، گمبرگ و داکات (۲۰۱۱)، گرانو و همکاران (۲۰۱۶) نشان داده شد که بین تعارض والد-فرزندی و اضطراب رابطه معناداری وجود دارد که با یافته‌های این بخش از پژوهش همسو است. عملکرد خانوادگی خوب عموماً با نتایج بهتر برای فرزندان خانواده همراه است؛ فرزندان که در خانواده‌های دارای عملکرد بهتر زندگی می‌کنند، گرایش دارند که از داشتن الگوهای نقش مثبت برای ایجاد روابط و حرمت خود بالا سود ببرند (قمری و قمری گندوانی، ۱۳۹۳)؛ روشی که خانواده‌ها به کار می‌برند می‌تواند به اعضای آن برای کنار آمدن با شرایط نامناسب و زندگی ناگوار و پرتنش کمک کند؛ همچنین سلامت خانواده ایجاب می‌کند که ظرفیت فراهم کردن محیطی که از فرزندان برای ارضای نیازهای فرهنگی و معنوی‌شان بعلاوه نیازهای رشدی، سلامتی، تحصیلی، اجتماعی و خانه‌داری حمایت کند،

داشته باشد (گرانو و همکاران، ۲۰۱۶). اگرچه ویژگی‌های شخصی نوجوان ممکن است به تعارض کمک کند، ولیکن وقوع واقعی تعارض به چگونگی واکنش والدین به نوجوان و تغییراتی که همراه با این مرحله است نیز بستگی دارد (زیمر و همکاران، ۲۰۱۳). برای ایجاد فرصت به پاسخ‌دهی حساس به نیازهای رشدی در حال تغییر، تعامل والد-فرزند باید تغییر در مدت نوجوانی را تجربه کند؛ از این رو، یکی از تکالیف والدین فراهم کردن محیط سالم، ایمن، گرم و با محبت است که در آن فرد تشویق شده و کاوش توانایی‌های بالقوه و جدید جسمانی، شناختی و اجتماعی را آسان کند و تکلیف دیگر تعیین و نظارت بر فعالیت‌های فرزندان است؛ هنگامی که نوجوان بزرگ می‌شود، فراهم کردن رهنمودهای رفتاری یک نگرانی عمده باقی می‌ماند، اما تدریجاً نسبت به اجازه و تشویق استقلال فرزندان ثانوی می‌شود؛ چندین مطالعه نشان داده‌اند که مؤثرترین شیوه والدین در دوره نوجوانی با میزان بالای گرمی و پذیرش، میزان بالای بازبینی و نظارت مشخص می‌شود (محسنی، ۱۳۹۲).

بوون، ۱۹۷۸؛ یکی از پیشگامان حوزه‌ی مشاوره خانواده/ خانواده‌درمانی، معتقد است که سلامت روانی فرد شدیداً متأثر از خانواده‌ی اصلی اوست. نظریه‌ی بوون از نظریه‌ی تقلیل‌گرایانه‌ی رفتاری به سوی نظریه‌ی رابطه پیچیده پیش رفت که به شناخت و نیز فرایندهای بین فردی می‌پردازد؛ این تأکید بر تفکر، عواطف را نفی نمی‌کند بلکه به اهمیت خود-تنظیمی در فرایند تمایز اذعان می‌کند (کاپوتزی و اشتاوفر، ۱۳۹۵). این هدف اصلی بنیادی، مفهوم تمایز خویشتن بوون است. فرد برای اینکه خودتمایز یافته باشد باید توانایی آن را داشته باشد که تحت فشار عوامل گروهی، به ویژه در مواجهه با اثر شدید زندگی خانوادگی، همان شخص باقی بماند (بوون، ۱۹۷۸). مدل بوون تأکید می‌کند که افکار و احساسات هر عضو خانواده و نیز شبکه‌ی زمینه‌ای گسترده‌تر روابط خانوادگی به زندگی‌های آن خانواده شکل می‌دهند. بوون، ۱۹۷۸؛ نشان داد میل طبیعی برای با هم بودن و لزوم جدایی وجود دارد. تمایز زمانی حاصل می‌شود که فرد بتواند فردیت خود را حفظ کند و در عین حال بخشی از واحد خانواده باقی بماند. این بدان معناست که فرد توانایی حفظ ارتباط عاطفی با دیگران را دارد و در عین حال تمامیت حقیقی خویشتن را از دست نمی‌دهد (پینتو، ۲۰۱۲).

بوون، ۱۹۷۶-۱۹۷۸ معتقد بود که افراد سالم و تمایز یافته‌تر قادر به آغاز تغییر خانواده تحت تنش هستند، در حالی که افراد کم‌تر تمایز یافته دچار اضطراب مزمن در خانواده‌های درمانده‌اند؛ این بود که افرادی که تمایز یافتگی کمی دارند تحت تنش دچار اختلال می‌شوند و به راحتی علائم روانی و جسمی از قبیل اضطراب، واکنش جسمانی، افسردگی، اعتیاد به الکل و روانپزشکی‌گرایی را نشان می‌دهند؛ سطح تمایز یافتگی را می‌توان در طول پیوستاری از با هم بودن و فردیت مشاهده کرد. در سطوح پایین‌تر تمایز یافتگی (نزدیک به صفر) فرد در روابط خود خصوصیات انعطاف‌ناپذیرتری هم‌چون هم‌جوشی یا گسلس کامل به خود می‌گیرد و

آشفته‌گی روانی بیش‌تری نیز وجود دارد. شاید این پدیده با نزدیکی فیزیکی حقیقی مرتبط نباشد. ممکن است اعضای خانواده‌ها فرسنگ‌ها دور از هم زندگی کنند اما از لحاظ عاطفی هم‌جوش باشند. از این رو، خانواده‌هایی که با هم زندگی می‌کنند ممکن است کاملاً منفصل از یکدیگر باشند. هر دو موقعیت را می‌توان تمایز یافتگی اندک و منجر به اختلال برآورد کرد. با این حال، در سطوح بالاتر تمایز (نزدیک به ۱۰۰)، فرد عدم وجود آسیب‌شناسی، سلامت روانی بهتر و سازگاری روانی بهتر را از خود نشان می‌دهد. هم‌چنین، افراد در این سطح احتمالاً صمیمیت عاطفی سالم‌تر، روابط سالم‌تر ایجاد خواهند کرد و احتمالاً در مقایسه با افرادی که در سر دیگر پیوستار تمایز یافتگی قرار دارند، تهییج‌پذیری سالم‌تری را حفظ می‌کنند. در سر دیگر پیوستار، خانواده‌ها یا افراد دارای تمایز یافتگی اندک، بی‌ثباتی، بردباری اندک نسبت به فردیت، صمیمیت اندک بین اعضای خانواده، اضطراب، رفتارهای خشک را به نمایش می‌گذارند؛ افرادی که تمایز یافتگی اندک دارند به آسانی با تهییج‌پذیری در روابط خانوادگی از پای در می‌آیند و گرایش دارند به هم‌جوشی یا گسلس عاطفی روی بیاورند؛ افراد بسیار هم‌جوش یافته از لحاظ عاطفی در موقعیتی که در خانواده‌ی اصلی خود دارند درمی‌مانند. این سازگاری اندک در نسل‌های بعدی خانواده‌ها مشاهده می‌شود (انتقال بین‌نسلی) (کاپوتزی و اشتاوفر، ۱۳۹۵).

افزون بر آن، نظریه‌ی بوون تأکید می‌کند که سطح تمایز یافتگی ارتباط معکوس با میزان اضطراب دارد و از این رو، اضطراب متغیر میانجی اصلی پویایی معیوب خانواده است؛ افراد دارای سطوح تمایز یافتگی بیش‌تر اضطراب کم‌تری را تجربه می‌کنند و از این رو با تنش سازگارترند (مینارد، ۱۹۹۷؛ نقل از محسنی، ۱۳۹۲). هم‌چنین در راستای تفسیر یافته‌ها می‌توان گفت که رشد بهینه زمانی اتفاق می‌افتد که اعضای خانواده از هم متمایز هستند، بنابراین در این شرایط اضطراب در میان فرزندان پایین است؛ نتایج تحقیقات نشان داد که پیامد تمایز یافتگی مادران، کاهش تعارض بین والدین و فرزندان، کاهش اضطراب و هم‌چنین کاهش بسیاری از مشکلات روان‌شناختی در کودکان و نوجوانان است چون افراد تمایز یافته بین فرایندهای احساسی و عقلانی تفکیک قائل می‌شوند و تحت تأثیر افکار و رفتار دیگران قرار نمی‌گیرند. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به افراد مورد مطالعه در این پژوهش که به مدارس منطقه ۲ شهر تهران محدود شده است اشاره کرد؛ بنابراین در تعمیم دادن نتایج پژوهش باید جانب احتیاط را رعایت کرد. محدودیت دیگر این پژوهش عدم امکان کنترل متغیرهای مداخله‌گر مانند وضعیت اقتصادی، ویژگی‌های فرزندپروری والدین، سبک زندگی آزمودنی‌ها است. هم‌چنین محدودیت دیگر این پژوهش، نمونه‌برداری از دختران نوجوان است که در تعمیم دادن نتایج پژوهش به نوجوانان پسر باید جانب احتیاط رعایت شود. از این رو، پیشنهاد می‌شود بر تقویت روابط والد-فرزندی از طریق آموزش‌های لازم در مدارس یا سرای محله‌ها کار شود. هم‌چنین در مدارس با شناسایی نوجوانان دچار اضطراب اجتماعی، بر لزوم

کاهش اضطراب آن‌ها مداخله‌های مربوطه انجام شود. علاوه بر آن پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی در این زمینه، بر روی آزمودنی‌های نوجوان پسر نیز انجام شود تا نتایج پژوهش قابل‌تعمیم‌تر شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بعدی در این زمینه با تعداد نمونه بیشتر و در سایر مناطق شهری تهران بزرگ با توجه به سطح پراکندگی فرهنگی و بافتی تهران انجام شود تا قدرت تعمیم‌پذیری آن افزایش یابد.

موازن اخلاقی

در این پژوهش موازن اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند. به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه می‌ماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد.

سیاسگزاری

از همکاری مسئولان و مدیران مدارس منطقه ۲ شهر تهران و همچنین تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب در تاریخ ۱۳۹۷/۰۷/۲۱ به تصویب رسید. در تدوین این مقاله همه نویسندگان در طراحی، روش‌شناسی، مفهوم‌سازی، گردآوری و تحلیل داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی سازی نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

اسدی، الهه، جاویدی، حجت‌الله، و قاسمی، نوشاد. (۱۳۹۴). رابطه تعارض والد-نوجوان، تاب‌آوری با مشکلات روان‌شناختی نوجوانان مقطع دوم و سوم راهنمایی در مناطق چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۱ (۱)، ۷۵-۹۶.

اصل‌دهقان، فاطمه، رضاییان فرجی، حمید، و حسینیان، سیمین. (۱۳۹۷). نقش مولفه‌های تمایز یافتگی والدین در پیش‌بینی تمایز یافتگی دانش‌آموزان دختر و پسر. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۹ (۱)، ۱۰-۱۷.

اناری، آسیه. (۱۳۸۶). بررسی اثر بخشی نمایش درمانگری در کاهش نشانه های اختلال اضطراب اجتماعی در کودکان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی تهران.

بیرامی، منصور، و محبی، مینا. (۱۳۹۵). رابطه دلبستگی به والدین و ادراک از تعارض بین والدین با اختلال اضطراب اجتماعی در دانش آموزان دختر: نقش میانجی گری راهبرد مقابله ای هیجان مدار. *مجله روانشناسی بالینی*. ۸. (۱). (۲۹).

ثناپی ذاکر، باقر. (۱۳۸۷). پرسشنامه های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: بعثت.

حسین پناهی، نسرین، و گودرزی، محمود. (۱۳۹۷). اثبخشی آموزش مولفه های نظریه انتخاب بر کاهش تعارض والد-فرزندی دانش آموزان دختر. *مجله روانشناسی و روانپزشکی شناخت*. ۵ (۲): ۴۳-۵۲.

حسینی، جعفر، فیاضی، مرتضی، و اکبری، اکبر. (۱۳۹۵). اعتبار، روایی و ساختار عاملی تأییدی نسخه ی فارسی مقیاس اضطراب اجتماعی لایبویتز. *فصلنامه پژوهش های روانشناسی اجتماعی*. ۶ (۲۴): ۳۵-۵۲.

کاپوتزی، دیوید، و اشتاوفر، مارک. (۲۰۱۵). مبانی مشاوره زوج ها، ازدواج و خانواده. ترجمه: شکوه نوایی نژاد، نادره سعادت و مهدی رستمی (۱۳۹۵). تهران: انتشارات جنگل.

قمری، محمد، و قمری گندوانی، آرزو. (۱۳۹۳). رابطه ابعاد عملکرد خانواده با تعارض والد-نوجوان در بین دانش آموزان مقطع راهنمایی. *فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده*. ۸ (۲۶): ۱۷۳-۱۵۷.

محسنی، هادی. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین خودمتمایزسازی مادران با والد فرزندی و مسئولیت پذیری دانش آموزان دختر دوره راهنمایی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی

محمدی برمی، حلیمه، و کشاورز افشار، حسین. (۱۳۹۵). نقش عملکرد خانواده و تمایز یافتگی مادر در پیش بینی اضطراب دختران نوجوان. *پژوهش نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*. سال هفتم، شماره چهارم، ۱۳۱ - ۱۰۱.

نجف لویی، فاطمه. (۱۳۸۵). نقش تمایز خود در روابط زناشویی، اندیشه های نوین تربیتی، ۲ (۳ و ۴): ۳۷-۲۷.

References

- Ali, N. M. (2010). *Enhancing transformative mediation to address family conflict*. New Mexico State University.
- American Psychiatric Association. (2013) *Diagnostic and statistical manual of mental disorders 5th ed*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- Bartle-Haring, S., & Gregory, P. (2003). Relationship between Differentiation of Self and the Stress and Distress Associated with Predictive Cancer Genetic Counseling and Testing: Preliminary Evidence. *Families, Systems, & Health*, 21(4), 357.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.

- Dawans B., Trüg A., Kirschbaum C., Dziobek I., Fischbacher U., Heinrichs M. (2017). Effects of social and non-social stress on social behavior in health and social anxiety disorder. *Psychoneuroendocrinology*, 83(3); 71-89.
- Dryman, M. T., Gardner, S., Weeks, J. W., & Heimberg, R. G. (2016). Social anxiety disorder and quality of life: How fears of negative and positive evaluation relate to specific domains of life satisfaction. *Journal of anxiety disorders*, 38, 1-8
- Gabelman, E. (2012). *The Effects of Locus of Control and Differentiation of Self on Relationship Satisfaction*. Honors Research Thesis. The Ohio state university
- Granö, N. Marjaana Karjalainen, Klaus Ranta, Maija Lindgren, Mikko Roine, (2016). Community-oriented family-based intervention superior to standard treatment in improving depression, hopelessness and functioning among adolescents with any psychosis-risk symptoms. *Sebastian Therna Psychiatry Research*, 237, 9-16.
- Freeman, H. & Almond, T. (2009). Predicting Adolescent Self Differentiation from Relationships with Parents and Romantic Partners. *International Journal of Adolescence and Youth*: 15. 121-143.
- Hainlen, R. L., Jankowski, P. J., Paine, D. R., & Sandage, S. J. (2016). Adult attachment and well-being: Dimensions of differentiation of self as mediators. *Contemporary Family Therapy*, 38(2), 172-183.
- Heimberg, R. G., Horner, K. J., Juster, H. R., Safren, S. A., Brown, E. J., Schneier, F. R., & Liebowitz, M. R. (1999). Psychometric properties of the Liebowitz Social Anxiety Scale. *Psychological Medicine*, 29, 199-212.
- Hudson, J. L. (2013). *Parent-child relationships in early childhood and development of anxiety & depression*. Encyclopedia on Early Childhood Development. Centre for Emotional Health, Department of Psychology, Macquarie University, Australia.
- Hooper, L. M. & DePuy, V. (2010) Mediating and moderating effects of differentiation of self on depression symptomatology in a rural community sample. *The Family Journal*, 18: 358-368.
- Kıralp, Y., Dincyürek, S., & Beidoğlu, M. (2009). Determining the conflict resolution strategies of university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1205-1214.
- Kingsbury, M. & Coplan R. (2015). Social anxiety and interpretation of ambiguous text messages. *Computers in Human Behavior*, 54: 368-379
- Nelson, T. S. (2002), *Differentiation: An investigation of Bowen therapy with clinical and nonclinical couples* Doctoral dissertation, The university of Iowa: Dissertation Abstracts International, 48, pp. 25-43.
- Shannon, J. (2012). *The Shyness and Social Anxiety Workbook for Teens: CBT and ACT Skills to Help You Build Social Confidence*: USA: New Harbinger Pub
- Shearman, S.M. & Dumlao, R. (2008). A cross-cultural comparison of family communication patterns and conflict between young adults and parents, *Journal of Family Communication*, 8 (3): 186-211.

- Skowron, E. A. (2000). The role of differentiation of self in marital adjustment. *Journal of Counseling Psychology, 47*(2), 229–237.
- Skowron, E. A., & Schmitt, T. A. (2003). Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *Journal of Marital and Family Therapy, 29*(2), 209–222.
- Staring AB, van den Berg DP, Cath DC, Schoorl M, Engelhard IM, Korrelboom CW. (2016). Self-esteem treatment in anxiety: A randomized controlled crossover trial of Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) versus Competitive Memory Training (COMET) in patients with anxiety disorders. *Behav Res Ther, 82*:11-20 32.
- Peleg, O. & Zoabi, M. (2014). Social anxiety and differentiation of self: A comparison of Jewish and Arab college students. *Article in Personality and Individual Differences 68*:221–228. DOI: 10.1016/j.paid.2014.04.032.
- Pineo, P. (2012). Bowen Theory: A study of differentiation of self, social anxiety, and physiological symptoms, *contemporary Family Therapy, 24*(2), 55-69.
- Zarb, J. (2014). Cognitive-behavioural assessment and therapy with adolescents. Routledge.
- Zimmer-Gembeck, W.H. Ducat, W.A. (2011). *Collins Encyclopedia of Adolescence*, pp 66-76.

پرسشنامه تمایز یافتگی اسکرون و فریدلندر

همیشه	زیاد	تا اندازه ای	کمی	بندرن	کم	
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱) نظر مردم درباره من این است که بیش از حد عاطفی هستم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲) ابراز احساسات به افرادی که برایم اهمیت دارند دشوار است .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳) غالباً از بروز احساساتم به خانواده ام خودداری می کنم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۴) من حتی تحت شرایط استرس زا ، آرام می مانم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۵) معمولاً برای شروع یک کار یا وظیفه بزرگ به تشویق زیادی از جانب دیگران نیاز دارم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۶) اگر کسی که به من نزدیک است ، مرا از خودش ناامید کند ، مدتی از او کناره می گیرم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۷) هر اتفاقی که در زندگیم بیفتد ، معنای این که "چه کسی هستم" را از دست نمی دهم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۸) می خواهم مطابق انتظاراتی که والدینم از من دارند، رفتار کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۹) کاش این قدر عاطفی(احساساتی) نبودم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۰) معمولاً برای خوشحال کردن دیگران رفتارم را به آسانی تغییر می دهم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۱) دوستانم تحمل این که در مورد بعضی چیزها احساسات واقعی خود را برایشان بیان کنم ، ندارند .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۲) وقتی یکی از دوستانم از من انتقاد می کند، چند روز رنجیده خاطر می شوم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۳) گاهی احساساتم وضع مرا بهم می زند و تفکراتم دچار مشکل می شود .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۴) هنگام بحث با هر شخصی می توانم افکارم را درباره موضوع مورد بحث از احساساتم نسبت به آن شخص جدا کنم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۵) غالباً وقتی اشخاص به من خیلی نزدیک می شوند، احساس ناراحتی می کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۶) احساس می کنم حقیقتاً به تایید تمام اشخاص زندگیم نیازمندم .
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۷) گاهی می بینم که احساساتم دائم در نوسان است .

۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۸) به خاطر چیزهایی که نمی‌توانم آن‌ها را تغییر دهم، آشفته می‌شوم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱۹) نگرانم که مبدا استقلال خود را در روابط صمیمانه از دست بدهم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۰) بیش از حد نسبت به انتقاد حساسم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۱) سعی می‌کنم مطابق انتظارات والدینم زندگی کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۲) من نسبتاً خودم را قبول دارم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۳) غالباً احساس می‌کنم دوستانم بیش از اندازه از من توقع دارند.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۴) اغلب به خاطر خوشحال کردن دیگران با آن‌ها موافقت می‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۵) اگر با دوستم بحثی داشته باشم، تمام طول روز به آن فکر می‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۶) حتی اگر فشار دیگران باشم، می‌توانم به آن‌ها "نه" بگویم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۷) وقتی روابطم با یک نفر خیلی شدید می‌شود، احساس می‌کنم باید از آن بگریزم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۸) هنوز جر و بحث با والدین و خواهر و برادر(هایم) به من احساس بدی می‌دهد.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲۹) اگر کسی از دست من آزرده شود، نمی‌توانم به آسانی از کنار آن بگذرم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۰) وقتی کاری انجام می‌دهم که فکر می‌کنم درست است، کمتر نگران تایید دیگران هستم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۱) برای کسب حمایت عاطفی هرگز فکر رو آوردن به اعضای خانواده ام را نمی‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۲) غالباً وقتی دیگران برای کمک در تصمیم‌گیری در کنارم نباشند، احساس ناامنی می‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۳) خیلی نگران آزرده شدن توسط دیگران هستم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۴) اعتماد به نفس من خیلی به نظر دیگران بستگی دارد.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۵) وقتی با دوستانم هستم، احساس خفگی می‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۶) هنگام تصمیم‌گیری، کمتر نگران نظر دیگران هستم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۷) غالباً مطمئن نیستم چه اثری روی دیگران داشته ام.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۸) وقتی کاری خراب می‌شود، معمولاً صحبت درباره آن وضع را بدتر می‌کند.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۳۹) همه چیز روی من بیش از دیگران اثر می‌گذارد.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۴۰) معمولاً صرف نظر از حرف دیگران کاری را می‌کنم که فکر می‌کنم درست است.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۴۱) اگر دوستانم فضایی را که نیازدارم به من بدهند، روابط ما بهتر خواهد شد.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۴۲) غالباً در شرایط استرس، تعادل خود را حفظ می‌کنم.
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۴۳) گاهی بعد از بحث با دوستانم می‌خواهم استفرغ کنم.

مقیاس تاکتیک‌های حل تعارض پدر و مادر

مادر						پدر						
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	A. سعی کرد مشکل را نسبتاً به آرامی مورد بحث قرار دهد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	B. مشکل را به آرامی مورد بحث قرار داد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	C. اطلاعاتی برای تقویت یا تحکیم موضع خود ارائه کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	D. برای کمک به حل مشکل، شخص دیگری را وارد رابطه کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	E. بدون فریاد کردن بحث داغی راه انداخت.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	F. فریاد زد و تحقیر کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	G. با اخم از صحبت اجتناب کردم.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	H. از اتاق خارج شد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	I. چیزی به سوی طرف مقابل پرت کرد و یا چیزی را خرد کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	J. تهدید به زدن یا پرت کردن چیزی به سوی طرف مقابل کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	K. چیزی به سوی طرف مقابل پرت کرد.
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	L. طرف مقابل را هل داد، یقه اش را گرفت.

۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	M. طرف مقابل را زدیبا سعی کردم بزند، اما نه با استفاده از ابزار .
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	N. طرف مقابل را با شیء سختی زد یا سعی کرد بزند .
۵	۴	۳	۲	۱	۰	۵	۴	۳	۲	۱	۰	O. تهدید به بهم زدن ازدواج با توسل به جدایی یا طلاق کرد.

پرسشنامه اضطراب اجتماعی

۲. اجتناب یا فرار				۱. اضطراب یا ترس				موقعیت				
ت	و	ت	ت	و	ت	ت	ت	ت	ت	ت	ت	ت
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	صحبت کردن با تلفن در جمع
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	مشارکت در گروه های کوچک (چند نفره)
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	غذا خوردن در مکان های عمومی
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	صحبت کردن با افراد صاحب قدرت و بلند پایه.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	انجام فعالیت یا صحبت کردن، در حضور یک بیننده یا شنونده.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	رفتن به مهمانی
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	کار کردن در موقعیتی که دیگران نگاهتان می کنند.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	نوشتن در موقعیتی که دیگران نگاهتان می کنند.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	تلفن زدن به فردی که خیلی وی را نمی شناسید.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	صحبت کردن (رودررو) با افرادی که خیلی آن ها را نمی شناسید.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	ملاقات با افراد غریبه.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	استفاده از سرویس های بهداشتی عمومی
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	وارد شدن به اتاقی که عده ای آنجا نشسته اند.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	قرار گرفتن در مرکز توجه دیگران
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	صحبت کردن با صدای رسا در یک جلسه
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	آزمون دادن (در زمینه ی درس، مهارت یا توانایی هایتان)
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	عدم تأیید یا مخالفت با نظر فردی که خیلی او را نمی شناسید.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	نگاه کردن در چشمان فردی که خیلی وی را نمی شناسید.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	گزارش دادن یک موضوع، برای گروهی از افراد.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	تلاش برای آشنایی با شخصی دیگر، به منظور ایجاد رابطه عاطفی/عاشقانه.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	پس دادن یک کالای خریداری شده و پس گرفتن پول از مغازه دار.
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	برگزار کردن یک میهمانی .
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	نخریدن یک جنس، علی رغم اصرارهای فروشنده برای فروش آن به شما.

The mediating role of parent-child conflict in the relationship between self-differentiation and social anxiety

Mahbobeh. Bakhshaei¹ & Mehran. Aazadi^{2*}

Abstract

Aim: This study aimed to investigate the mediating role of parent-child conflict in the relationship between self-differentiation and social anxiety. **Method:** This is a descriptive correlational study. This study's statistical population was female high school students who study in the 2nd district of Tehran in the academic year of 2018-19. Sampling was performed by random multi-stage clustering. First, three high schools were selected from the girls' high schools in District 2 of Tehran. Then, two classes were selected from each high school according to their educational levels. A sample of 287 students was selected by random cluster sampling, and they answered the Differentiation Questionnaire (Scorn, 1998), Parent-Child Conflict Tactics (Straus, 1990), and Social Anxiety Questionnaire (Liebowitz, 1999). **Results:** The results of the correlation coefficient showed that there was a significant correlation between the total score of differentiation ($r = -0.201$) as well as subscales of my position ($r = -0.256$), emotional escape ($r = -0.203$), and fusion with others ($r = -0.180$) with social anxiety at the level of 0.01. Also, there was a significant correlation between the subscale of emotional responsiveness ($r = -0.156$) and social anxiety at the level of 0.05. There was also a correlation between parent-child conflict and social anxiety ($r = 0.188$) and between verbal aggression subscale ($r = 0.186$) and physical aggression subscale ($r = 0.179$) with social anxiety. Besides, the path coefficient model results showed a significant direct relationship between differentiation and social anxiety and between parent-child conflict and social anxiety ($p = 0.01$). Still, there was no significant direct effect between differentiation and parent-child conflict ($p < 0.05$). **Conclusion:** The results showed that the consequence of mothers' differentiation is to reduce the conflict between parents and children and reduce anxiety in children and adolescents because differentiated individuals differentiate between emotional and intellectual processes and are not influenced by others' thoughts and behavior.

Keywords: Parent-child conflict, differentiation, social anxiety

1 . M.A of General Psychology, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

2 . ***Corresponding Author:** Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran
m_azadi@azad.ac.ir